

Paul Mezzara, a leading figure of french Art nouveau

Bruno Montamat, Paul Mezzara

► To cite this version:

Bruno Montamat, Paul Mezzara. Paul Mezzara, a leading figure of french Art nouveau. 2020. hal-03197732

HAL Id: hal-03197732

<https://hal.science/hal-03197732>

Submitted on 21 Apr 2021

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

42 Protagonistes

Paul Mezzara: una figura cabdal de l'Art Nouveau francès

Bruno Montamat
Historiador
b.montamat@free.fr

Paul Mezzara (1866-1918) ha estat una personalitat oblidada d'aquest moviment tan singular com breu que fou l'Art Nouveau; el seu paper s'ha reduït sovint al de simple patrocinator del seu palauet particular a París dissenyat per Hector Guimard, pioner d'aquest corrent a França. Tanmateix, el 1918, amb motiu de la seva mort, Mezzara fou qualificat d'"apòstol ardent de les arts decoratives modernes". L'explicació la trobem sens dubte en la preeminència de l'"arquitecte estrella" de l'Art Nouveau francès, cosa que palesa una simplificació qüestionable i una visió jeràrquica dels artistes, els gèneres i les tècniques, molt allunyades de la realitat històrica i de l'abundància artística i intel·lectual d'un període ric i contradictori alhora, que els contemporanis nostàlgics van anomenar "Belle Époque". Només l'estudi dels arxius inèdits conservats per la família Mezzara i una visió transdisciplinària permeten revelar l'exuberància d'un destí estroncat, consagrat a la unió de les arts i dels artistes en pro del sorgiment d'un art decoratiu modern nacional.

Paul Mezzara commissioned Hector Guimard to design Hôtel Mezzara, built between 1910 and 1911. The Hôtel's decoration was completed in 1913

Paul Mezzara va encarregar a Hector Guimard el disseny del Palauet Mezzara, que es va construir entre 1910 i 1911. La decoració es va completar el 1913

"Que els nostres artistes es posin a treballar amb valentia i ens mostrin que l'art decoratiu francès està més viu que mai."

Paul Mezzara a *Art & Décoration*, desembre 1908.

Detail of Lola Mezzara's wedding dress, designed by Paul Mezzara in 1913 and manufactured from the flounce The Ferns

Detall del vestit de núvia de Lola Mezzara, dissenyat per Paul Mezzara el 1913 i realitzat a partir del volant Les falgueres

43 Limelight

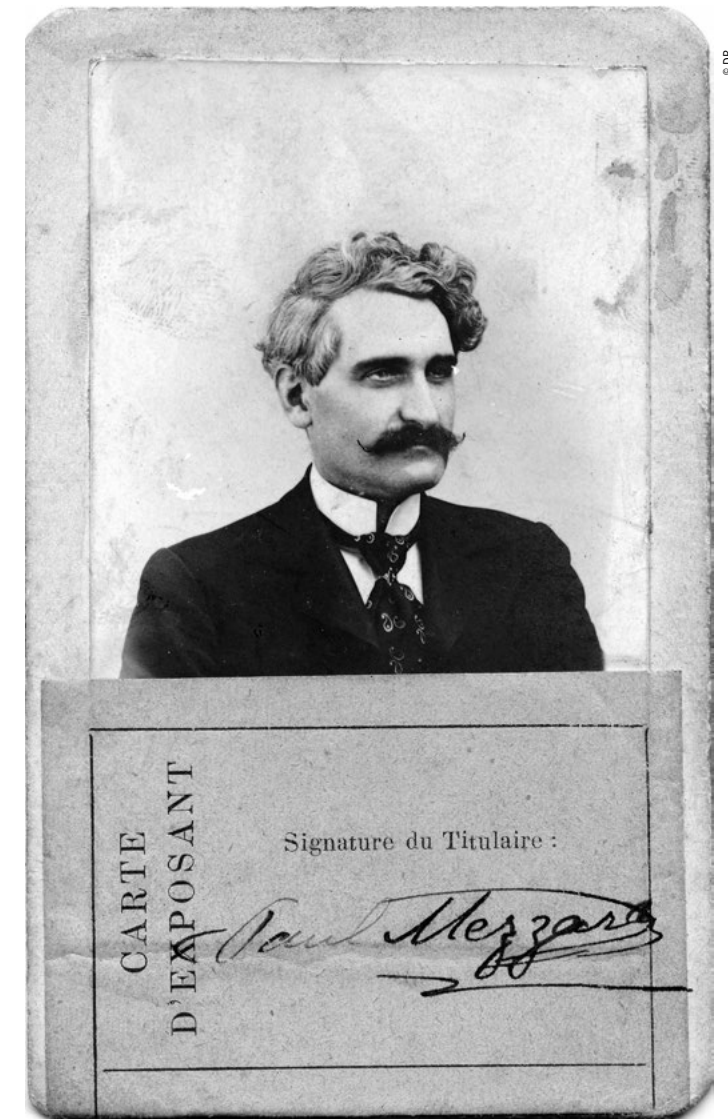
Paul Mezzara: A Leading Figure of French Art Nouveau

Bruno Montamat
Historian
b.montamat@free.fr

Paul Mezzara (1866-1918) has been a neglected figure in this both unique and brief Art Nouveau movement. His role has often been reduced to that of merely the patron of his private mansion in Paris, designed by a pioneer of this movement in France, Hector Guimard. But on the occasion of his death in 1918, Mezzara was described as "a passionate disciple of the modern decorative arts". This can undoubtedly be explained by the pre-eminence of this "star architect" of French Art Nouveau, displaying as it does a dubious simplification and hierarchical vision of artists, genres and techniques, far removed from historical reality and the artistic and intellectual plenitude of a period that was both contradictory, one that and that nostalgic contemporaries dubbed "La Belle Époque". The exuberance of an interrupted destiny devoted to uniting the arts and artists in the interest of ushering in a modern national decorative art can only be revealed by studying the unpublished archives kept by the Mezzara family and applying a transdisciplinary perspective.

Paul Mezzara was an artist specialising in the art of lace and embroidery

The natural son of a prosperous cognac dealer, Auguste Hennessy, who descended from a star-studded list of academic painters of Italian origin, and the step-nephew of Edouard Manet, Mezzara was a decorative artist specialising in the art of lace and embroidery who participated, in major national and international decorative arts exhibitions alongside fellow artists (Paul Follot, Pierre Selmersheim, Louis Bigaux and Léon Jallot) to give new, innovative impetus to this textile art. A founding member of the Society of Decorative Artists (SAD) in 1901, he was vice-president of this

Paul Mezzara's exhibitor card

Carnet d'expositor de Paul Mezzara

"May our artists boldly get down to work and show us that French decorative art is more alive than ever."

Paul Mezzara in *Art & Décoration*, December 1908.

Detail of a bookcase with glass cabinet, designed by Léon Jallot, similar to the one owned by Paul Mezzara

Detall d'una llibreria amb vitrina, obra de Léon Jallot, similar a la que posseïa Paul Mezzara

Limelight 45

group in 1907, 1910 and 1911 and fought for a decidedly modern decorative art in which the arts of life had to carve out their niche against historicism and slavish copying. The Hôtel Mezzara was built in Auteuil, in the sixteenth arrondissement of Paris, in 1910–1911 and it perfectly displays his deepest aspirations and also his passionate commitment to this second Art Nouveau moment, or “1910 style”. His family origins, his personal fortune from the Melville & Ziffer lace and embroidery factory in Venice, which he set up in 1892, and his intellectual training provided Paul Mezzara with the opportunity to give concrete expression to his ideas on the partnership of art and industry, following the example of Frantz Jourdain, a mentor in defending an art of its time. “A leading figure on the art scene”, as François Loyer claimed, Mezzara’s life provides a new perspective on both the work with which he is linked and the Art Nouveau movement as a whole.

Mezzara commissioned Hector Guimard to design the overall architectural concept of his palatial mansion at 60 Rue de la Fontaine in Paris, and he enlisted other leading interior design artists of the 1910s to design its interiors, thereby contradicting the traditionally accepted belief that this is solely a Guimard cosmos. In fact, the chandeliers in the central hall are the work of Edgar Brandt, a young and promising ironworker, while the decoration in the large living room is by Jallot, former director of the Bing studio

and future decorative artist of the store that the lace manufacturer would open in Avenue de l’Opéra in 1914. Paul Follot and Francis Jourdain also participated in designing the interiors. Today, only the dining room furniture designed by Guimard remains, the last major coherent decorative ensemble still in place in France by this singular architect. Expressing the taste of the Society of Decorative Artists in early 1914, Hôtel Mezzara was conceived by its patron as a showcase for the decorative arts of the day, a proposed French synthesis of various apparently opposing European trends in the plastic arts: on the one hand, a *coup de fouet* line imported

The dining room furniture, which still remains in the house, was designed by Hector Guimard. It includes a Neo-Impressionist fresco The Repose, by Charlotte Chauchet-Guilleré. Right: Period photo of one of the twelve chairs in the ensemble

Els mobles de menjador, que avui encara es troben al palauet, van ser dissenyats per Hector Guimard. Inclou el fresc neoimpressionista El repòs, obra de Charlotte Chauchet-Guilleré. A la dreta: foto d'època d'una de les dotze cadires del conjunt

Period photo of Hôtel Mezzara's main entrance hall

Foto d'època del vestibul central del Palauet Mezzara

46 Protagonistes

Fill natural del pròsper comerciant de conyac Auguste Hennessy, descendent d'una constel·lació d'artistes pintors acadèmics d'origen italià, nebot polític d'Edouard Manet, Mezzara fou un artista decorador especialitzat en l'art de les puntes i els brodats que va participar juntament amb els seus col·legues decoradors Paul Follot, Pierre Selmersheim, Louis Bigaux i Léon Jallot en les principals exposicions d'arts decoratives nacionals i internacionals per tal de donar un nou impuls renovador a aquest art tèxtil. Membre fundador de la Societat d'Artistes Decoradors (SAD) el 1901, vicepresident d'aquest grup els anys 1907, 1910 i 1911, va lluitar per un art decoratiu decididament modern on les arts de la vida havien de fer-se un lloc davant l'historicisme i la còpia servil. El Palauet Mezzara, que va fer-se construir a Auteuil, en el districte XVI de París, els anys 1910-1911, reflecteix perfectament les seves aspiracions profundes, així com el seu compromís apassionat amb aquest segon moment de l'Art Nouveau o "estil 1910". Els seus orígens familiars, la fortuna personal provinent de la fàbrica de puntes i brodats

Zodiac tablecloth depicting astrological and cabalistic symbols, designed by Mezzara in 1902

Estovalles Zodiac, amb motius astrològics i cabalístics, obra de Mezzara de 1902

Melville & Ziffer a Venècia, que va fundar el 1892, així com la seva formació intel·lectual, donen a Paul Mezzara l'oportunitat de plasmar de manera concreta les seves idees sobre l'aliança de l'art i la indústria, seguint l'exemple de Frantz Jourdain, guia tutor de la defensa d'un art del seu temps. "Figura cabdal de l'escena artística", com assenyala François Loyer, la vida de Mezzara dona una nova perspectiva tant a l'obra amb què està vinculada com al moviment Art Nouveau en conjunt.

Per al palauet del número 60 del carrer La Fontaine de París, Mezzara va encarregar a Hector Guimard el concepte arquitectònic global, i va comptar amb altres artistes decoradors destacats dels anys 1910 per al disseny dels interiors, cosa que contradiu la creença tradicionalment acceptada que es tracta d'un univers únicament guimardià. De fet, els salamons del vestíbul central són obra d'Edgar Brandt, un ferrer jove i prometedor, mentre que el decorat del gran saló és de Jallot, antic director del taller de la casa Bing i futur decorador de la botiga que el fabricant de puntes obriria el 1914 a l'avinguda de l'Opéra.

Limelight 47

Caricature of a "modern salon", by Joseph Hémard, published in the magazine La vie parisienne in Easter 1913

Caricatura d'un saló modern, de Joseph Hémard, publicada a la revista La vie parisienne durant la Pasqua de 1913

MELVILLE & ZIFFER

VENISE

Emblem of the lace and embroidery factory Melville & Ziffer, founded by Mezzara in 1892

Emblema de la fàbrica de puntes i brodats Melville & Ziffer, fundada per Mezzara el 1892

In the case of Mezzara, the fervour for this renewal of forms dominated by the worship of nature and its vital flow stems from his personal philosophy, his cosmosophy, an esoteric teaching imparted by his Belgian spiritual master, Auguste Vandekerkhove, alias S. U. Zanne (1838-1923), since 1900. The very layout of the house responds to this theosophical view of the universe, understandable only to the initiated, in which the impressive stained-glass skylight in the central hall, a rarity in Guimard's work, represents its intellectual core. Indeed, a spiritual, neo-Platonic dominated return can be seen in this "irrational 1900", in which many occult theories flourish around the European elite, theories based on both the most advanced scientific discoveries and the most mystical beliefs. So in an unprecedented way, Hôtel Mezzara helps to connect the Symbolist trend at the end of the century with Art Nouveau and, more specifically, with the Guimardian aesthetic, a unique plastic arts expression of the flow of vegetation in the history of French architecture. In this, Guimard is a worthy disciple of Horta, a Freemason and friend of the Symbolists Pierre Braecke and Emile Fabry. This stained-glass window evokes primordial man, an initially androgynous celestial Adam, a challenge to rekindle and the origin of the great whole

Façade of the Melville & Ziffer factory in Venice, ca. 1910

Façana de la fàbrica de puntes i brodats Melville & Ziffer de Venècia, ca. 1910

48 Protagonistes

Paul Follot i Francis Jourdain també van participar en el disseny dels interiors. Avui dia només es conserven els mobles del menjador dissenyats per Guimard, últim gran conjunt decoratiu coherent que queda encara al seu lloc a França d'aquest arquitecte singular. Manifest del gust de la Societat d'Artistes Decoradors a l'albada de 1914, el Palauet Mezzara fou concebut pel seu patrocinador com un aparador de les arts decoratives de l'època, proposta de síntesi francesa de les diferents tendències plàstiques

Paul Mezzara fou un artista especialitzat en l'art de les puntes i els brodats

i assossegada, i d'altra banda, una ornamentació més rígida i geomètrica desenvolupada per Jallot, Follot o Le Bourgeois, d'origen germànic, però inserida en les formes de mobiliari tradicional francès com una revisió de l'estil Imperi o l'estil Lluís Felip. Pel seu nacionalisme estètic i pedagògic,

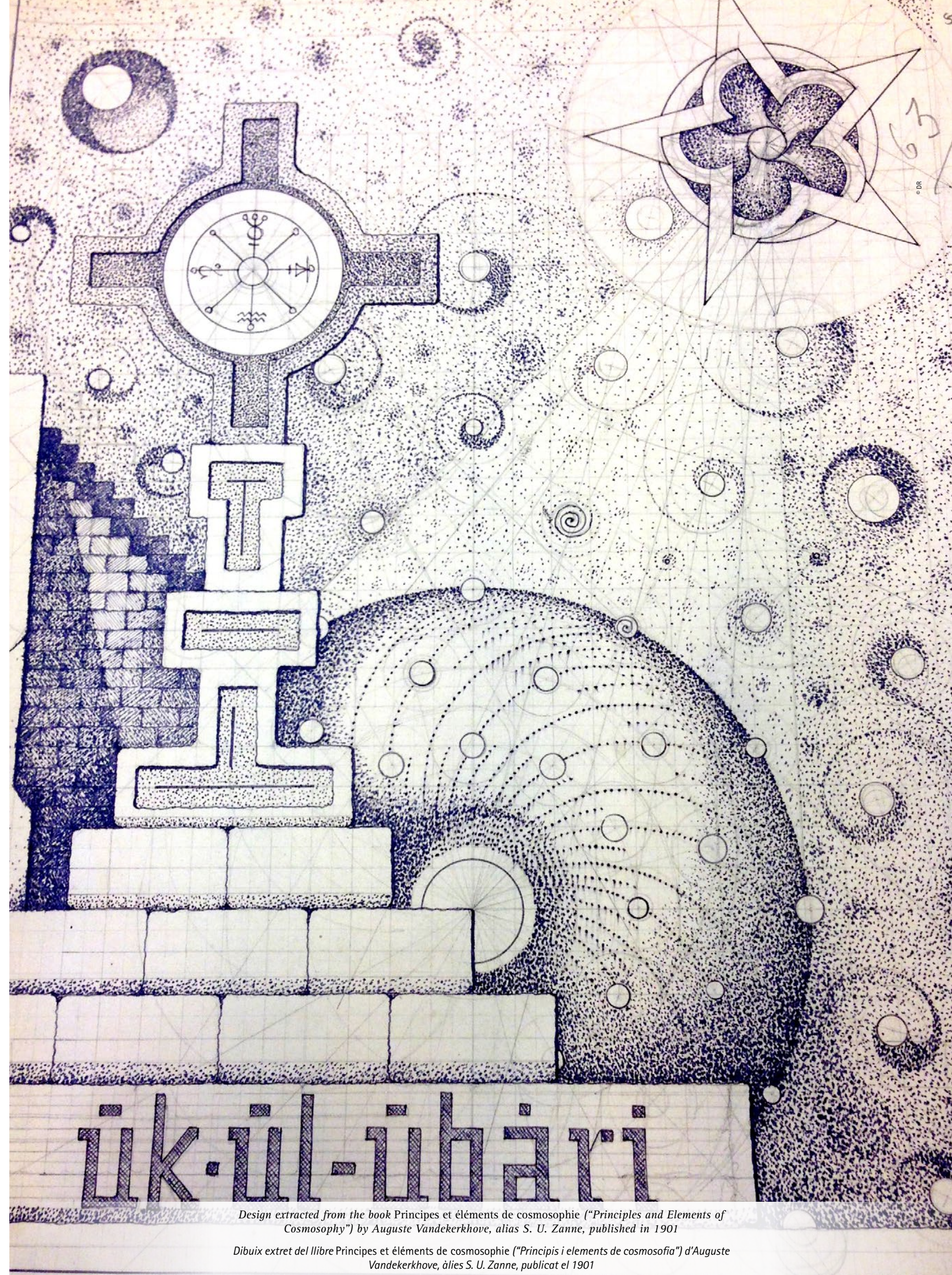
europes aparentment oposades: d'una banda, una línia *coup de fouet* importada de Bèlgica i de Victor Horta per Guimard, però ara onírica

aquesta llar moderna, encara inacabada, fou sens dubte concebuda amb vista a la Gran Exposició d'Art Decoratiu Modern prevista per al 1916 a l'oest de París però ajornada fins al 1925 a causa de l'esclat de la Primera Guerra Mundial; Mezzara, igual que Guimard, havien lluitat per la seva organització com a reacció davant la supremacia i la demostració massa ostentosa dels tallers d'art muniquesos al Saló de Tardor de 1910.

En el cas de Mezzara, el fervor per aquesta renovació de les formes en què domina el culte a la natura i el seu fluid vital sorgeix de la seva filosofia personal, la *cosmosofia*, ensenyament esotèric impartit des del 1900 pel seu mestre espiritual belga, Auguste Vandekerkhove, àlies S. U. Zanne (1838-1923). La mateixa organització de la casa respon a aquesta visió teosòfica de l'univers, comprensible només pels iniciats i on la impressionant claraboia de vitrall del vestibul central, excepcional en l'obra de Guimard, representa el nucli del pensament. En efecte, en aquest "irracional 1900" s'observa un retorn espiritual, amb domini neoplatònic, en què floreixen nombroses teories ocultistes al voltant de

Entrance door to the main living room with stained glass designed by Hector Hektor. The frieze, carved with geometric passion flowers, is a work by Léon Jallot

La porta del gran saló està decorada amb vitralls dissenyats per Hector Guimard. El fris, tallat amb flors de la passió geomètriques, és obra de Léon Jallot

Design extracted from the book Principes et éléments de cosmosophie ("Principles and Elements of Cosmosophy") by Auguste Vandekerkhove, alias S. U. Zanne, published in 1901

Dibuix extret del llibre Principes et éléments de cosmosophie ("Principis i elements de cosmosofia") d'Auguste Vandekerkhove, àlies S. U. Zanne, publicat el 1901

The stained-glass skylight in the building's central hall shows the infinity symbol

La claraboia de vitrall del vestibul central mostra el símbol de l'infinit

Lola, one of Mezzara's daughters, wearing a dress made by Melville & Ziffer lace and embroidery factory, ca. 1913

Lola, una de les filles de Mezzara, amb un vestit realitzat per la fàbrica de puntes i brodats Melville & Ziffer, ca. 1913

and of the macrocosm, represented in an almost sibylline manner by the symbol of infinity that unfolds in bluish stained-glass windows. Mezzara's lace creations from his premises in Paris and Venice were also naturally filled with Celtic legends, tales by Perrault and cabalistic or astrological ornaments. Hôtel Mezzara's very same wrought ironwork, also a rarity for Guimard, evokes the barrier of brambles and thorns that give way as the Prince walks through in the tale of *Sleeping Beauty*, a symbol of initiation, recalling the table-cover in *The Legends of the Forest* by Mezzara, hailed by the critics in 1907.

The final contribution connecting the life of a committed man to his living space continues to be the profoundly reforming aspect of Art Nouveau in political and social affairs. Patron of the militant magazine *Las Artes de la vie* by Gabriel Mourey, and a busy public speaker, Mezzara joined up as a nurse at the outbreak of the First World War. A convinced pacifist and staunch defender of the constitution of a United States of Europe, he joined a libertarian anarchist group in 1915, L'Union de transformation sociale, which defended the equality of the sexes, education and solidarity. Though he was the father-in-law of Jacques Sadoul

Fillet lace Sleeping Beauty, extracted from the table-cover The Legends of the Forest by Mezzara, which was presented and hailed by the critics in 1907

Punta de fil La bella dorment al bosc, extret del cobretaula anomenat Les llegendes del bosc, obra de Mezzara, que va ser presentat i aplaudit per la crítica el 1907

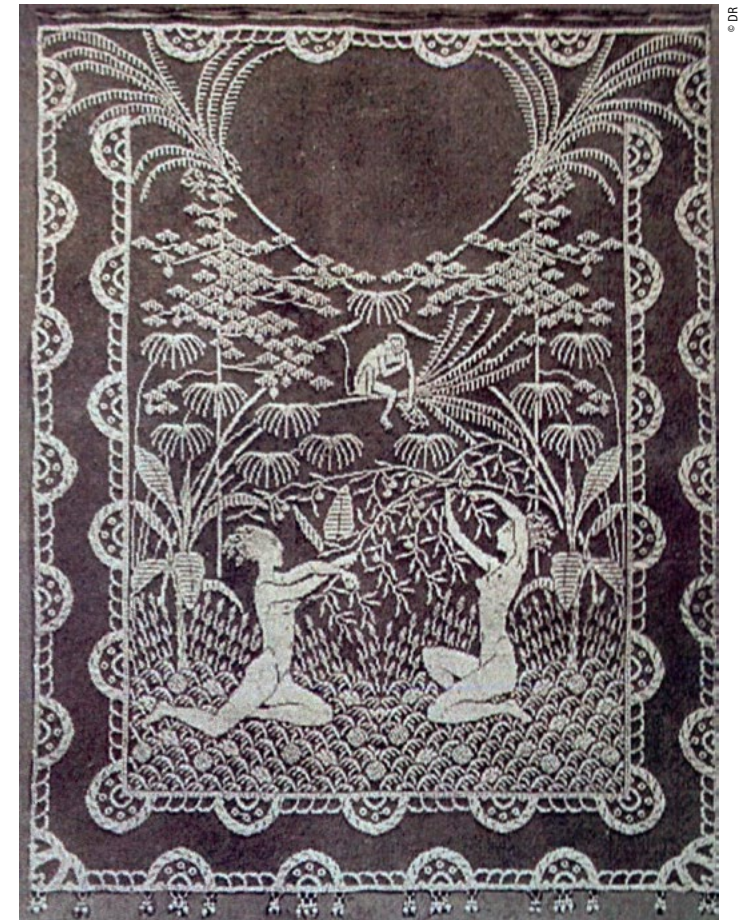
Fillet lace by Mezzara, entitled The Dream

Punta de fil de Mezzara, anomenada El somni

l'elit europea, teories basades tant en els descobriments científics més capdavaners com en les creences més místiques. Així, d'una manera inèdita, el Palauet Mezzara permet lligar el corrent simbolista de final de segle amb l'Art Nouveau i, més concretament, amb l'estètica guimardiana, expressió plàstica del flux vegetal única en la història de l'arquitectura francesa. En això, Guimard és un digne deixeble d'Horta, francmaçó i amic dels simbolistes Pierre Braeke i Emile Fabry. Aquest vitrall és una evocació de l'home primordial, l'Adam celeste inicialment androgin, meta a retrobar i origen del gran tot, i del macrocosmos, representats de manera gairebé sibil·lina pel símbol de l'infinit que es desplega a través dels vitralls blavosos. Naturalment, les creacions de puntes de Mezzara que venia en els seus establiments de París i de Venècia estaven també poblades de llegendes cèltiques, contes de Perrault, ornaments cabalístics o astrològics. El mateix reixat del Palauet Mezzara, també únic en Guimard, evoca la barrera d'esbarzers i espines del conte de *La bella dorment* que s'obre al pas del príncep, símbol de l'iniciat i record del cobretaula *Les llegendes del bosc* de Mezzara, aplaudit per la crítica el 1907.

La darrera contribució dels lligams entre la biografia d'un home compromès i el seu espai de vida segueix sent la dimensió profundament reformadora de l'Art Nouveau en matèria política i social. Mecenes de la revista militant *Les Arts de la vie* de Gabriel Mourey, conferenciant actiu, Mezzara es va enrolar com a infermer en esclatar la Gran Guerra. Pacifista convençut i aferissat defensor de la constitució d'uns Estats Units d'Europa, el 1915 es va integrar en un grup llibertari anarquista, L'Union de transformation sociale, que defensava la igualtat dels sexes, l'educació i la solidaritat. Tot i ser el sogre de Jacques Sadoul (1881-1956), socialista i després bolxevic, afí a Jean Jaurès, Mezzara va preferir treballar pels homes i les dones individuals, els intel·lectuals i els artesans que no es reconeixien en els sindicats obrers, i va esdevenir redactor en cap del butlletí mensual *La Solidarité mondiale*, que aviat fou censurat pel govern de Clémenceau. Des d'aleshores, el fabricant de puntes utòpic i llibertari, retirat de la vida artística durant el temps de les hostilitats, va planejar transformar el seu palauet particular d'Auteuil, el Palauet Mezara, en la "casa de tots", amb un restaurant, seguint el model de cooperativa obrera tal com l'havia definit el seu mestre, S. U. Zanne, en la seva "Futura Casa del Poble". Esgotat per la malaltia i per les seves lluites idealistes, Paul Mezzara va morir el 1918 sense haver tingut temps de fer realitat el seu somni fourierista d'una nova societat finalment en sintonia amb el seu nou marc vital. La seva distinció com a cavaller de la Legió d'Honor el 1912 el va convertir en un dels rars artistes decoradors honorats en la dècada 1910. Paul Mezzara pertany, doncs, a aquella elit utòpica de final de segle descrita pel seu col·lega Paul Follot i que el 1914 va fer desaparèixer: "Amb el terme elit no pretenc designar una classe d'individus privilegiats per motiu del seu naixement o la seva fortuna, sinó una espècie d'homes afavorits per la natura amb uns dons que sempre han elevat aquests homes per damunt dels seus contemporanis i n'han fet els pastors dels pobles. Aquesta elit és la del pensament i la del cor, de la sensibilitat i de la cultura; es recluta en totes les capes de la societat".

(1881-1956), a socialist and later Bolshevik, and akin to Jean Jaurès, Mezzara preferred to work for individual men and women, intellectuals and artisans who failed to recognise themselves in workers' unions, and he became editor-in-chief of the monthly bulletin *La Solidarité mondiale*, which was soon censored by the Clémenceau government. From then on, this utopian and libertarian lace manufacturer, who had retired from artistic life during the time of the hostilities, planned to transform his private mansion in Auteuil, Hôtel Mezzara, into a "house for everybody", including a restaurant and based on the model of worker cooperatives defined by his mentor, S. U. Zanne, in his "Future House of the People". Exhausted by illness and by his idealistic struggles, Paul Mezzara died in 1918 without having managed to realise his Fourierist dream of a new society ultimately in tune with its new life framework. His distinction as a Knight of the Legion of Honour in 1912 made him one of the few honoured decorative artists of the 1910s. Paul Mezzara therefore belonged to that *fin-de-siècle* utopian elite his colleague Paul Follot described, one that had vanished in 1914: "by the term 'elite' I do not intend to designate a class of individuals privileged by reason of their birth or their fortune, but a type of man endowed by nature with gifts that have always elevated these men above their contemporaries to convert them into shepherds of the people. This elite is that of thought and that of heart, of sensitivity and of culture; it is enlisted in every stratum of society".

Blind made of fillet lace, by Mezzara, designed in 1913 for Charlotte Chauchet-Guilleré's atelier

Estor de punta de fil dissenyat per Mezzara per al taller de Charlotte Chauchet-Guilleré el 1913

Period image of Léon Jallot's Living Room Furniture ensemble, presented at the Salon Society of Decorative Artists in 1912. In the centre, one of the bookshelves owned by Mezzara

Foto d'època del conjunt Mobiliari de Saló, obra de Léon Jallot, presentat al Saló d'Artistes Decoradors de 1912. Al centre, una de les llibreries amb vitrina propietat de Mezzara

